

Data: 15 septembrie 2015
Subiect: **Opinie cu privire la proiectul legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative / proiectul legii de modificare a Legii nr. 325 privind testarea integrității profesionale**
Adresată: Ministerului Justiției
Persoana de contact: Elena Cristian, Consultant, Direcția elaborare a actelor normative
tel. 20-14-27, e-mail: elena.cristian@justice.gov.md
Prezentată de: Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM, www.crjm.org), persoane de contact: Nadejda Hriptievschi (nadejda.hriptievschi@crjm.org) și Sorina Macrinici (sorina.macrinici@crjm.org)
Asociația pentru Guvernare Eficientă și Responsabilă (AGER, www.ager.md), persoana de contact: Olesia Stamate (olesia.kovali@gmail.com)

EXPEDIATĂ PRIN E-MAIL

Considerații generale:

Considerăm că proiectul de lege de modificare a Legii nr. 325 (*proiectul de lege*) nu este suficient de bine dezvoltat și argumentat. În general, având în vedere problemele indicate în Opinia Comisiei europene pentru democrație prin drept a Consiliului Europei (*Comisia de la Veneția*) din 15 decembrie 2014 (CDL-AD(2014)039) și Hotărârea Curții Constituționale pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind testarea integrității profesionale din 16 aprilie 2015 (*hotărârea CConst*), **considerăm că mecanismul testării integrității profesionale prevăzut de Legea nr. 325 nu este unul oportun și necesar, ba chiar este unul periculos**, generând un șir de probleme de drepturile omului în cazul testării integrității profesionale aplicate agenților publici, precum și riscuri de abuz din partea instituțiilor care evaluează integritatea instituțională - Centrul Național Anticorupție (CNA) și Serviciul de Informații și Securitate (SIS). Proiectul de lege schimbă terminologia utilizată de Legea nr. 325, înlocuind sintagmele „testarea integrității profesionale” cu „evaluarea integrității instituționale”, dar nu schimbă esența problemei ce ține de asigurarea drepturilor omului persoanelor supuse testărilor, astfel lăsând nesoluționate majoritatea problemelor indicate în Opinia Comisiei de la Veneția și în hotărârea CConst. Mai jos sunt expuse trei probleme principale pe care le considerăm esențiale pentru **recomandarea de a nu promova un astfel de proiect de lege și a renunța la el**.

Prima, proiectul de lege nu soluționează câteva probleme esențiale abordate atât de Comisia de la Veneția, cât și de Curtea Constituțională și anume (1) **lipsa unui control judiciar veritabil** asupra testelor de integritate, (2) **lipsa îndeplinirii condițiilor de temeinicie și rezonabilitate** pentru inițierea testării, precum și (3) riscul ca **testarea să constituie, în esență, provocarea agenților publici**.

Lipsa unui control judiciar veritabil. Potrivit art. 10² și art. 11 ale proiectului de lege, instanța de judecată autorizează doar o decizie generală de inițiere a testării integrității în privința unei entități publice. Motivația de selectare a unui sau alt agent public nu sunt autorizate de instanță, acest lucru fiind aprobat doar de coordonatorul activității de testare a integrității profesionale. Planul de testare a integrității profesionale (art. 11) este confidențial și este aprobat doar de conducătorul activității de testare a integrității profesionale. Astfel, nu

există nicio garanție că acel plan nu va constitui o provocare a agentului public și ultimul nu se va putea apăra contra eventualelor decizii, dat fiind caracterul confidențial al planului.

Deși proiectul de lege include terminologia nouă de „evaluare a integrității instituționale”, consecințele unei evaluări sunt în primul rând individuale, dat fiind posibilitatea concedierii unui agent public /conducătorului entității publice care a eșuat implementarea planului de integritate instituțională și interdicția acestuia de a deține sau candida la funcții în entități publice pentru 5 ani. Datorită consecințelor respective, garanțiile art. 6 al CEDO sunt aplicabile activităților legate de testarea integrității profesionale. Atât Comisia de la Veneția, cât și Curtea Constituțională au subliniat că testarea integrității profesionale presupune o ingerință în viața privată a persoanei testate prin folosirea mijloacelor de înregistrare audio-video fără vreun control judiciar. Spre deosebire de Legea 325, proiectul de lege mai prevede și publicarea versiunii complete a raportului (adică cu indicarea completă a identității agenților publici testați) cu privire la rezultatele evaluării integrității instituționale în cazul în care entitatea nu are vreo entitate ierarhic superioară (art. 8 alin. (2) lit. b²)), ceea ce iarăși duce la ingerința în viața privată a persoanelor. Deși Comisia de la Veneția și Curtea Constituțională au analizat detaliat necesitatea prevederii garanțiilor ce țin de protecția vieții private și a unui proces echitabil, inclusiv prin instituirea unui control judiciar anterior testării și post-eveniment, acestea nu se regăsesc în versiunea proiectului de lege. În principal, nu sunt reglementate următoarele aspecte: (1) cum decide CNA/SIS să efectueze testarea unui agent public concret, adică motivele preliminare în baza cărora este pornită testarea integrității profesionale vor fi decise arbitrar de CNA/SIS, (2) planul de integritate în privința agentului public nu este autorizat de instanță, (3) nu este clar cum se poate apăra agentul public supus testării de eventuale decizii negative ale CNA/SIS, inclusiv care este accesul la materialele ce țin de efectuarea testului.

Lipsa îndeplinirii condițiilor de temeinicie și rezonabilitate pentru inițierea testării. Atât Comisia de la Veneția, cât și Curtea Constituțională au criticat Legea 325, potrivit căreia, pentru inițierea testării nu este necesară îndeplinirea condițiilor de temeinicie și rezonabilitate, bazate pe criterii obiective sau pe un concept similar care permite bănuiala că un anumit [agent public] ar putea fi predispus la un comportament corupțional, încălcând astfel principiul prezumției nevinovăției (opinia Comisiei de la Veneția, para. 51-56; hotărârea Curții Constituționale, para 79-88). Proiectul de lege nu aduce îmbunătățiri cu privire la acest aspect. Art. 10² alin. (2) enumeră o serie de situații care urmează a fi indicate în decizia de inițiere a testării, care sunt generale și se referă mai ales la situația generală din instituție decât la situația individuală a agentului care va fi supus testării. Deși lit. d) prevede că în decizie vor fi indicate criteriile de selectare a agenților publici care vor fi supuși testării, aceste criterii nu sunt reglementate de lege. Această decizie generală este prevăzută să fie autorizată de instanța de judecată, dar în decizie nu se indică concret numele agentului concret în privința căruia va fi efectuată testarea, precum și circumstanțele care duc la necesitatea testării anume a unui agent public concret. Art. 11 prevede aprobarea planului de testare a integrității profesionale, care este subiecții testării, dar nu include cerința cu privire la motivele selectării anume a subiecților respectivi.

Probe acumulate în urma provocării. Activitatea testatorilor va constitui, în sine, o activitate a agenților sub acoperire. În opinia sa, Comisia de la Veneția a enumerat principiile care rezultă din jurisprudența CEDO cu privire la implicarea agenților sub acoperire (para. 82), care sunt următoarele: (1) existența unor motive prealabile întemeiate pentru a bănuia că persoana este implicată în activități criminale, (2) existența unei decizii legale pentru autorizarea unui agent sub acoperire, o decizie administrativă nefiind suficientă, (3) scopul agentului sub acoperire să fie de a finaliza o anchetă în curs de desfășurare și să se abțină de la instigarea agentului de a comite o crimă (ceea ce de fapt și vor face testorii în cadrul testării integrității profesionale, indicat de Curtea Constituțională în hotărârea sa). Proiectul de lege nu aduce vreo îmbunătățire în acest sens, situația rămânând identică cu cea din Legea 325.

A doua, necesitatea și oportunitatea sistemului prevăzut de proiect nu este argumentat în nota informativă. Sistemul prevăzut de proiect este foarte diferit decât cel prevăzut în legea nr. 325, ceea ce necesită o argumentare. Nu este adus nici un exemplu de practici similare din alte state și nici recomandări / standarde internaționale pe care se bazează proiectul. Proiectul de lege atribuie competențe foarte largi CNA-ului, care poate să se expună cu privire la activitatea oricărei entități publice, fără vreo contrabalantă din partea unei alte autorități (instanța de judecată apreciază doar rezultatele testării agenților publici). Și anume, CNA întocmește un raport de evaluare a integrității instituționale, care urmează a fi implementat în termen de 2 luni (60 de zile conform proiectului) de către entitatea publică evaluată. Ultima urmează să transmită raportul cu privire la implementarea planului de integritate instituțională către CNA. După aceasta, CNA evaluează implementarea planului de integritate instituțională și poate supune entitatea publică evaluărilor repetate într-un număr nelimitat (art. 15). CNA este unica autoritate care evaluează dacă planul de integritate a fost implementat cu succes sau nu. CNA poate propune entităților publice ierarhic superioare celor evaluate – sancționarea disciplinară și destituirea conducătorilor entității publice care a eșuat planul de integritate (art. 8 alin. (1) lit. e)), cu dreptul de a contesta refuzul în ordinea contenciosului administrativ (art. 8 alin. (1) lit. f)). Acest sistem care creează premise puternice pentru un monopol de control permanent al oricărei entități publice și organ de autoadministrare din partea CNA-ului. Competențe similare sunt atribuite SIS-ului față de CNA. De la intrarea în vigoare a Legii nr. 325, adică din 14 februarie 2014, CNA nu a informat câți dintre angajații săi nu au trecut testarea integrității profesionale și sancțiunile care le-au fost aplicate. Având în vedere faptul că în societate persistă o neîncredere puternică privind integritatea angajaților CNA și SIS, precum și lipsa oricăror informații privind „curățarea” acestor instituții în urma aplicării testării integrității profesionale timp de mai mult de un an și jumătate, nu este clar dacă aceste instituții sunt pregătite să-și asume atribuțiile extrem de largi analizate mai sus. De asemenea, concentrarea acestor atribuții largi pentru CNA și SIS poate face imposibilă asigurarea principiului separării puterilor în stat, care este unul fundamental pentru un stat de drept.

De fapt proiectul de lege creează un mecanism periculos de potențiale influențe necorespunzătoare ale celor două entități care efectuează evaluarea integrității instituționale, inclusiv testarea integrității profesionale a agenților publici – CNA și SIS - asupra activității entităților publice și organelor de autoadministrare. Practic, CNA va putea efectua controale nelimitate asupra entităților publice / organelor de autoadministrare și va putea contesta în contencios administrativ decizia conducătorului entității cu privire la decizia luată la implementarea planului de integritate. SIS va putea face același lucru referitor la CNA. În același timp, proiectul de lege oferă subdiviziunii de securitate internă a SIS opțiunea de a alege între parcurgerea tuturor etapelor și limitarea la efectuarea doar a testării integrității profesionale (art. 10 alin. (1) lit. c)), fără evaluarea integrității instituționale a SIS. Nu este clar care este scopul acestei prevederi și de ce SIS ar trebui să fie tratat diferit față de alte instituții publice și scutit de evaluarea integrității instituționale. **Sistemul propus ridică mari semne de întrebare în special cu privire la efectuarea evaluării integrității instituționale de către CNA cu privire la instanțele de judecată și la procuraturi. O parte din angajații CNA-ului sunt, procesual, subordonați procurorului care efectuează urmărirea penală pe cazurile instrumentate de CNA. Atribuirea competenței CNA de a efectua controale repetate nelimitate asupra oricărei procuraturi ridică cel puțin întrebarea cu privire la pericolul influențelor necorespunzătoare din partea CNA asupra organelor de procuratură. În mod similar, dosarele CNA-ului ajung să fie examinate de judecători. Atribuirea competenței CNA de a verifica orice instanță în mod repetat și nelimitat ridică întrebarea influențelor necorespunzătoare asupra judecătorilor.** În contextul în care Republica Moldova a trecut prin regimul sovietic unde partidul comunist avea competențe nelimitate și încă nu s-a ajuns la stabilirea unui echilibru funcțional între puterile de stat, abilitatea unui organ – CNA - cu competențe care depășesc vădit scopul său – este cel puțin periculos și nechibzuit, dacă nu rău intenționat.

A treia, lipsește argumentarea financiar-economică a proiectului de lege. Nota informativă menționează că „implementarea prevederilor proiectului nu va necesita cheltuieli financiare suplimentare, decât cele prevăzute

pentru anul bugetar în gestiune”. Această declarație este vădit incorectă. Două elemente sunt cel puțin relevante. Proiectul de lege introduce noi atribuții ale CNA și SIS, care nu există în Legea 325 și anume: (1) efectuarea testării integrității profesionale a unui număr semnificativ de agenți publici per entitate publică / organ de autoadministrare, pentru a evalua dacă cel puțin o treime au rezultate negative (așa cum reiese din art. 15 alin. (3)); (2) evaluarea implementării rapoartelor cu privire la implementarea planurilor de integritate instituțională ale entităților publice, precum și (3) efectuarea controalelor repetate nelimitate cu privire la implementarea planurilor respective. Aceste atribuții noi presupun un volum de muncă cu mult de mare decât în prezent. În acest context, apare întrebarea cum vor fi realizate aceste noi funcții, decât cu implicarea unui personal adițional la CNA (dat fiind faptul că SIS va efectua testarea și evaluarea instituțională doar a CNA-ului, s-ar probabil numărul actual de ofițeri este suficient, deși și acest aspect ar trebui clarificat în nota informativă). Dacă personal adițional nu este necesar, reiese că până acum agenții publici în cadrul CNA nu au activat cu normă deplină de muncă, dacă au timp pentru astfel de funcții adiționale cu exact același număr de personal. Este o întrebare care reiese logic din analiza proiectului de lege și care nu este reflectată în nota informativă. În condițiile austerității bugetare în care se află Republica Moldova, este cel puțin necesar de a efectua o prognoză a volumului de lucru pe care îl implică implementarea proiectului de lege, analiza potențialului impact și apoi luarea deciziei dacă costurile implicate sunt justificate dat fiind impactul preconizat. Fără o astfel de argumentare, proiectul de lege pare a fi gândit pentru a fi aplicat aleatoriu, fără o metodologie și finalitate clare. Într-un atare context, pericolul abuzului din partea CNA și SIS este mai mult decât evident.

În concluzie, recomandăm renunțarea la promovarea proiectului de lege cu privire la evaluarea integrității instituționale și axarea pe mecanisme testate și bazate pe cele mai bune practici cu privire la prevenirea și combaterea corupției.

În cazul în care se insistă asupra promovării proiectului de lege, recomandăm insistent regândirea mecanismului ce ține de testarea agenților publici prin prevederea clară a cel puțin următoarele aspecte: (1) motivarea și autorizarea de către instanță a planului de testare a integrității profesionale a fiecărui agent public; (2) înlocuirea mecanismului actual care permite CNA/SIS să efectueze controale repetate nelimitate cu privire la implementarea planurilor de integritate profesională instituțională a entităților publice și organelor de autoadministrare cu unul previzibil și cu implicarea autorității externe pentru a preveni abuzul din partea entităților testatoare; (3) efectuarea unui analize cost-beneficiu a costurilor și impactului scontat al noului mecanism.

Comentarii punctuale:

În cazul în care se decide promovarea proiectului așa cum a fost propus spre consultări publice, mai jos prezentăm câteva comentarii punctuale cu privire la cele mai importante lacune, din punctul nostru de vedere, ale proiectului, care ar trebui remediate până la transmiterea proiectului spre avizare Guvernului.

- 1. Sintagma „instanța specializată”** – în proiectul de lege se utilizează sintagma „instanță specializată” / „instanțe specializate”, dar nu este specificat care sunt respectivele instanțe specializate. Republica Moldova are, deocamdată, doar două instanțe specializate – Judecătoria Comercială de Circumscripție și Judecătoria Militară. Conform proiectului Legii cu privire la reorganizarea sistemului instanțelor judecătorești nu este prevăzută crearea instanțelor specializate. Acest lucru nu este prevăzut nici în Strategia de reformă a sectorului de justiție. Considerăm că instanțe specializate nu sunt oportune și necesare în Republica Moldova, având în vedere două aspecte esențiale: (1) volumul insuficient de lucru și (2) riscurile sporite de influență asupra judecătorilor din instanțele specializate. Riscurile instanțelor specializate și a specializării judecătorilor pe domenii înguste sunt analizate și enumerate detaliat în Avizului nr. 15 (2012) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) privind specializarea

judecătorilor, adoptat în cadrul celei de-a 13-a reuniuni plenare a CCJE (Paris, 5-6 noiembrie 2012). Unele din riscurile evidențiate în respectivul aviz au stat la baza deciziei Guvernului și Parlamentului Republicii Moldova de a reorganiza Judecătoria Economică de Circumscripție în Judecătoria Comercială de Circumscripție și lichidarea Curții de Apel Economice.¹ Nu este clar cum s-au schimbat circumstanțele din 2012 până în 2015 ca să justifice crearea unor noi instanțe specializate. Recomandăm cu insistență Ministerului Justiției și membrilor grupului de lucru care au participat la elaborarea proiectului de lege analiza detaliată a avizului nr. 15 al CCJR și analiza contextului Republicii Moldova până a prevedea crearea instanțelor specializate. În orice caz, necesitatea creării instanțelor specializate urmează a fi argumentată din punct de vedere juridic, economic și financiar. O astfel de argumentare lipsește în proiectul de lege și nota informativă la acesta. În condițiile de austeritate bugetară în care se află Republica Moldova prevederea creării unor instanțe specializate pare a fi cel puțin o propunere pripită și nechibzuită.

Recomandăm excluderea sintagmei „instanță specializată” și înlocuirea acesteia cu „instanța de judecată”. Mai jos sunt obiecții și recomandări cu privire la art. 19¹ ce ține de controlul judiciar.

2. Noțiunea de „agent public” (art. 4) – în lista tipurilor de agenți publici lipsește categoria de „aleși” – membrii Parlamentului (deputații) și aleșii locali. Atât membrii Parlamentului, cât și aleșii locali ar trebui să dea dovadă de cele mai înalte standarde de integritate profesională. Nesupunerea acestora testării integrității profesionale înseamnă, de fapt, favorizarea unor agenți publici care au atribuții extrem de importante în stat și care sunt în primul rând expuși riscului corupției. Omiterea membrilor Parlamentului și a aleșilor locali din lista entităților publice subiecți ai testării integrității înseamnă lipsa voinței clasei politice de a lupta cu corupția mare și prin aceasta mai degrabă se mimează lupta împotriva corupției.

Recomandăm includerea membrilor Parlamentului și a aleșilor locali în noțiunea de agent public, prevăzută de art. 4 al proiectului de lege.

3. Art. 6 alin. (1) lit. c) și art. 14 alin. (8¹) – informarea și accesul agenților publici testați la materialele ce țin de testarea integrității profesionale. Art. 6 alin. (1) lit. (c) prevede dreptul agenților publici „de a fi informați cu privire la testele de integritate realizate în privința lor”. Art. 14 alin. (8¹) prevede accesul agentului public testat la materialele ce i-au fost transmise de instituția care a realizat evaluarea integrității profesionale, în cazul unui test negativ. Din coroborarea acestor prevederi, reiese că agentul public are dreptul de a fi informat doar cu privire la testele în cazul unui rezultat negativ și doar în acel caz are acces la materialele testării. Dacă înțelegerea respectivă este corectă, atunci prevederile legii necesită clarificare. În plus, legea trebuie să prevadă clar termenul în care agentul public este informat și termenul în care îi este asigurat accesul la materiale, altfel legea nu este previzibilă și clară.

Recomandăm includerea în art. 6 alin. (1) lit. c), după sintagma „în privința lor” a sintagmei „, în cazul în care rezultatul testului de integritate este negativ”. Completarea art. 14 alin. (8¹) cu termenul în care entitatea publică este obligată să asigure accesul agentului public testat la materiale.

4. Art. 7 alin. (1) lit. b) și art. 14 alin. (10) – prevăd dreptul entităților publice și organelor de autoadministrare de „a considera rezultatul pozitiv al testului de integritate profesională ca motiv suplimentar pentru promovarea agentului public, fără a divulga acest motiv”. Posibilitatea de promovare a agentului public pentru rezultatul pozitiv al testului nu este corectă, deoarece starea de integritate ar trebui să fie o normalitate, și nu ceva pentru care un agent public ar trebui promovat. Dacă autorii legii prevăd ca motiv de promovare rezultatul pozitiv al testării integrității profesionale, rezultă că autorii proiectului de lege pornesc de la prezumția că lipsa integrității agenților publici este regula și nu excepția,

---

¹ Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr. 29 din 6 martie 2012

iar agenții publici care constituie excepție trebuie promovați. Mai mult, însăși modul în care respectiva prevedere este formulată creează doar riscuri adiționale de corupție, deoarece dă o marjă de discreție conducătorului entității publice / organelor de autoadministrare fără nicio contrabalansă. Mai mult, nu este clar care este raportul dintre promovarea în baza de merit și promovarea în baza rezultatului pozitiv al testului de integritate. Nu în ultimul rând, această prevedere creează și riscuri de corupție cu privire la testorii / instituțiile de testare a integrității profesionale, care ar putea condiționa rezultatele testării de integritate pentru a determina promovarea anumitor persoane.

Recomandăm excluderea prevederii din art. 7 alin. (1) lit. b) ce ține de dreptul entităților publice și organelor de autoadministrare de „a considera rezultatul pozitiv al testului de integritate profesională ca motiv suplimentar pentru promovarea agentului public, fără a divulga acest motiv” și art. 14 alin. (10), care dă dreptul entității publice sau organului de autoadministrare de a ține cont la promovarea agenților publici supuși testului de integritate profesională de rezultatul testului.

5. Art. 8 alin. (1) lit. a) – prevede dreptul CNA/SIS de a determina domeniile de inițiere a evaluării integrității instituționale, entitățile publice evaluate, agenții publici din cadrul entității publice supuși aleatoriu testelor de integritate profesională și frecvența evaluărilor. Acest drept este foarte larg și necesită precizarea că această decizie de ia conform procedurii descrise de prezenta lege.

Recomandăm completarea art. 8 alin. (1) lit. a) cu sintagma „conform procedurii prevăzute de prezenta lege”.

6. Art. 8 alin. (1) lit. e) și f) – prevede dreptul CNA/SIS de a propune entităților publice destituirea conducătorilor entității publice supuse evaluării repetate și posibilitatea contestării în instanța de judecată (procedura contenciosului administrativ) a deciziei conducătorului entităților publice pe marginea rapoartelor de evaluare a integrității instituționale. Aceste competențe nu par a fi justificate în contextul proiectului de lege și sunt disproporționate între abaterea admisă de conducătorul entității și sancțiunea aplicată acestuia.

Recomandăm excluderea art. 8 alin. (1) lit. e) și f).

7. Art. 8¹ alin. (5) – prevede posibilitatea încetării testului de integritate de către testorul, care a aflat că agentul public testat îi este cunoscut, pe parcursul efectuării testării. Legea nu prevede dreptul agentului public testat de a solicita anularea testului de integritate în cazul în care testorul nu îndeplinește obligația prevăzută de art. 8¹ alin. (5).

Recomandăm completarea art. 8¹ alin. (5) cu următoarea frază: „În cazul în care testorul nu a încetat testul în condițiile prevăzute de prezentul alineat, agentul public testat, în cazul unui rezultat negativ, are dreptul să solicite anularea rezultatului testului”.

8. Art. 10 alin. (1) lit. c) – prevede că subdiviziunea securitate internă a SIS poate efectua în privința SIS toate etapele evaluării sau doar etapa de testare a integrității profesionale a agenților publici din cadrul Serviciului. Nu este clar de ce autorii propun un regim separat pentru SIS.

Recomandăm excluderea propoziției a doua din art. 10 alin. (1) lit. c).

9. Art. 10¹ alin. (4) – prevede că „etapa 3 se realizează prin descrierea riscurilor de corupție identificate și confirmate în cadrul testării integrității profesionale la etapa 2 a evaluării, precum și analiza factorilor de risc care sporesc probabilitatea materializării acestor riscuri.” Din această sintagmă reiese că etapa 2, adică „testarea integrității profesionale a agenților publici”, este obligatorie, deși alin. (3) prevede că această etapă este facultativă.

Recomandăm coordonarea textului în cadrul art. 10¹, în special prevederile alin. (3) și cele din alin. (4) pentru a asigura că etapa 2 este una facultativă.

10. Art. 10² și art. 11 – prevede autorizarea testării integrității profesionale. Acest articol este de fapt contrar hotărârii CConst. și opiniei Comisiei de la Veneția. Esența declarării neconstituționale a șirului de prevederi din Legea nr. 325 consta în lipsa unui control judiciar. În această versiune controlul judiciar s-a introdus, dar doar la un nivel formal. Și anume, dacă analizăm alin. (1) din art.10² și alin. 11, concluzionăm că instanța de judecată aprobă o decizie vagă cu privire la evaluarea instituției, dar planul de testare cu privire la detalii și persoana concretă se aprobă doar de conducătorul instituției care efectuează evaluarea integrității instituționale. În asemenea condiții, riscul de abuz din partea testatorilor nu este prevenit prin controlul judiciar. Mai multe detalii sunt prevăzute mai sus în compartimentul „Chestiuni generale”.

Recomandăm: modificarea art. 10² și a art. 11, astfel încât instanța de judecată să aprobe planul de integritate cu privire la fiecare agent public supus testării integrității profesionale.

11. Art. 13 alin. (4) – prevede transmiterea raportului privind rezultatele evaluării integrității profesionale către conducătorul entității publice / organul de autoadministrare. Această prevedere urmează a fi completată cu modalitatea de transmitere a raportului în cazul în care însuși conducătorul instituției testate este vizat negativ în raport, altfel rezultatele riscă a fi denaturate.

12. Art. 13 alin. (6) – prevede publicarea versiunii complete a raportului privind rezultatele evaluării integrității instituționale în cazul entităților care nu au o entitate publică superioară. Nu este clar dacă instanțele de judecată sunt incluse în acest alineat. Dacă acestea sunt, atunci există pericolul unor recuzări în masă a judecătorilor din instanța vizată. Proiectul ar trebui să explice această situație.

13. Art. 14 alin. (3) – prevede un termen de două luni pentru implementarea planului de integritate de către entitatea vizată, termen în care aceasta urmează să îndeplinească recomandările / cerințele minime formulate în raportul de evaluare a integrității instituționale. Considerăm că termenul de două luni este foarte scurt pentru a asigura o implementare completă, decât dacă acest alineat are în vedere doar luarea unor măsuri de sancționare a agenților vizați. Chiar și în așa caz, dacă se ia în considerare procedura de contestare și examinare a cauzelor disciplinare, termenul de două luni este și mai puțin oportun.

Recomandăm extinderea termenului de implementare a planului de integritate sau clarificarea mai detaliate a expectanțelor ce țin de implementarea planului. Autorii ar trebui să explice cel puțin în nota informativă mai clar ce au avut în vedere.

14. Art. 15 alin. (1) - conține două prevederi periculoase, care dau competențe nelimitate CNA/ SIS și creează riscuri de influențe necorespunzătoare față de entitatea publică evaluată. Și anume: (1) nu este prevăzut nici un termen pentru ca CNA/SIS să aprecieze implementarea planului de integritate, termen care ar asigura anumită previzibilitate și entității evaluate; (2) CNA/SIS sunt împuternicite să efectueze controale repetate nelimitate, competență care, de asemenea, s-ar putea transforma într-o modalitate de a ține sub control entitățile evaluate.

Recomandăm modificarea art. 15 alin. (1) prin prevederea unui termen în care CNA/SIS urmează să evalueze gradul de implementare a planului de integritate și prevederea unui număr limitat de controale repetate, după care ar putea interveni măsuri mai drastice, luate cu implicarea autorităților competente.

15. Art. 15 alin. (3) lit. c) – prevede aprecierea cu „eșuat” a implementării planului de integritate în cazul în care are loc „implicarea de cel puțin o treime sau mai mare a agenților publici în manifestări de corupție, constatată în cadrul evaluării repetate a integrității”. După cum rezultă din această prevedere, la controlul repetat, CNA/SIS va testa toți agenții publici pentru a putea determina că „o treime sau mai mare” sunt

implicați în manifestări de corupție. Acest lucru presupune resurse umane considerabile. Autorii proiectului urmează să clarifice că cel puțin la evaluările repetate vor fi testați toți agenții publici și să ia acest aspect în calcul la analiza costurilor pentru implementarea proiectului de lege.

Recomandăm excluderea art. 15 alin. (3) lit. c) și înlocuirea cu o prevedere mai rezonabilă.

16. Art. 16 alin. (6) – prevede că scopul cazierului de integritate se prevăd în regulamentul aprobat de Guvern. Dat fiind consecințele care survin în urma cazierului, acesta este un subiect de reglementare de către lege, altfel riscăm să avem prevederi contrare și abuzive.

Recomandăm prevederea scopului cazierului de integritate în proiectul de lege.

17. Art. 19¹ – prevede controlul judiciar asupra activității de testare a integrității profesionale. Controlul judiciar este cel mai slab reglementat de proiectul de lege. În special, notăm următoarele probleme principale:

- a. Proiectul prevede autorizarea de către instanțele specializate, fără a clarifica care sunt respectivele instanțe și fără a explica în nota informativă necesitatea creării instanțelor specializate. Mai multe detalii cu privire la instanțele specializate sunt enumerate în p. 1 mai sus. Alin. (2) prevede selectarea și desemnarea judecătorilor din cadrul instanțelor specializate de către CSM în baza unui regulament aprobat de CSM „după consultarea Centrului național Anticorupție”. Această prevedere încalcă în mod direct principiul separării puterilor în stat și independența judecătorilor. Selectarea și numirea judecătorilor ține de competența CSM și a Președintelui / Parlamentului. Mai mult, SIS oferă informațiile cu privire la verificarea judecătorilor. Nu este prezentată nici o justificare de ce CNA ar trebui implicat în respectivul proces. Se pare că autorii legii nu au încredere nici în entitățile public, nici în organele de administrare, inclusiv CSM, unica autoritate de încredere fiind CNA. O astfel de abordare este cel puțin imprudentă.
- b. Alin. (2) lit. a) prevede că „judecătorii selectați să aibă o reputație ireproșabilă”. Reputația ireproșabilă este o condiție de accedere și menținere în funcția de judecător. Incluziunea unei astfel de cerințe în art. 19 al proiectului de lege încă o dată evidențiază lipsa încrederii față de corpul judecătorilor și, de fapt, lipsa încrederii față de implementarea legilor în Republica Moldova. De asemenea, dacă reputația ireproșabilă este solicitată pentru judecătorii din propusele instanțe specializate, reiese că se dorește crearea unor instanțe superioare corpului judecătoresc. Acest lucru este periculos, or toți justițiabilii au dreptul la acces la justiție, care presupune o justiție echitabilă pentru toți, nu doar pentru agenții publici supuși testării integrității profesionale..

Recomandăm insistent excluderea sintagmei „instanțe judecătorești specializate” și atribuirea funcției de autorizare în contextul proiectului de lege judecătorilor de instrucție, cu prevederea organizării unui curs de instruire pe domeniul evaluării integrității instituționale și testării integrității profesionale. Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) are deja competența să decidă asupra numărului de judecători per instanță și poate decide mărirea sau micșorarea numărului de judecători în instanțe conform volumului de lucru.